

явява обаче след завършване на училище, като пост-фактум осъзната, когато младите хора започнат да си търсят работа:

Виж сега, те искат за всяко едно образование, начи, отиваш да работиш пак по същия начин хамалин, да разтоварваш нещо мебели, или, черна, бяла техника – те ти искат пак образование. За всеко нещо ти трябва образование. Добре че в строителството това не го искат (мл.20, Ф, м.).

При момичетата, които се придържат към обичаите в ромската общност и към ролята си на съпруги,¹¹⁴ задълженията натежават още повече и могат да бъдат пречка пред желанието им за образование или работа:

И: А ти би ли искала сега, да речем, да ходиш на някакви курсове, вечерни, или пък такива за ограмотяване, бюрата по труда, дето...

Р: Да, да да. Да го дам първо на детска градина, аз затова не ходя на работа, за да може да живеем (мл. 22, Ф, ж.).

Появява се и нагласата, че добрите бележки могат да са полезни за по-нататъшно развитие (и то в случая развитие през образование!):

Не, не той [по-малкият брат на респондента] се премести тази година тука, [94-то СОУ] за да може да изкара силните оценки: и после ще кандидатства сега след VII клас... в Правец, „Джон Атанасов“ (мл. 6, ХБ, ж.).

Тази призма към образованието го представя като необходимо средство, за осъществяване на целта: добрата работа. На образованието обаче се гледа и съдържателно – критикуват се качеството на образованието и учителите, възможностите за добра подготовка в училищата. Важно е обаче, че това съвсем не е единствената позиция, тъй като достатъчно ясно се откроява и „на мен много ми харесваше в училище“, което е пояснено с „ми нямаш никакви отговорности, ако искаш учиш, ако искаш не учиш“, „ми то ние много не ходехме“. Тези очертания на времето, когато рес-

¹¹⁴ Което за тях означава напускане на училище, ако учат, забрани да излизат, когато и с когото искат и пр.